PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV | Warszawa, wtorek 26 lutego 1929 r. | Nr. 47

SPRAWY POLSKIE.

POLSKA A RUMUNJA.

Berl. Börsen-Courier 25.II w koresp. z Warszawy pisze, że według półoficjalnych oświadczeń wizyta Mironescu i jego narady z min. Zaleskim mają na celu rozbudowę stosunków polsko - rumuńskich z powodu zmienionego położenia przez podpisanie protokółu moskiewskiego. Według tej opinji min. Zaleski wielką wagę przywiązuje do pozyskania Rumunji dla polskiego punktu widzenia w sprawie mniejszości narodowych. Wzamian za to Polska byłaby gotowa dać poważne ustępstwa w innych dziedzinach.

W kołach dyplomatycznych panuje tutaj przekonanie, że Rumunja uważała wizytę min. Mironescu w Warszawie za konieczną dla stworzenia przeciwwagi wizyty węgierskiego min. Walko.

Ceske Slovo 25.II powtarza za prasą budapeszteńską, że rumuński minister spraw zagraanicznych Mironescu pertraktować będzie w czasie swego pobytu w Warszawie również w sprawie pewnej zmiany granicy polsko-rumuńskiej na niewielkim odcinku klina, wchodzącego w terytorjum rumuńskie i zamieszkałego przez Rumunów. Omówić on ma również kwestję przeprowadzenia bezpośredniej linji kolejowej w Marmarosz Sziget do Czerniowiec. Linja ta przejdzie częściowo przez terytorjum Polski i Czechosłowacji. W sprawie tej minister Mironescu ma odwiedzić także Pragę.

PROTOKÓŁ MOSKIEWSKI.

Viitorul 22.II wyraża się z uznaniem o projekcie Litwinowa podpisania z Polską paktu o nieagresji, zaznaczając, że Rumunja już kilkakrotnie proponowała taki pakt Sowietom i dziś jest gotowa do podpisania go, nie naruszając tem nierozerwalności Besarabji i Rumunji.

Berl. Börsen-Courier 24.II w koresp. z Bukaresztu omawia znaczenie protokółu moskiewskiego i podkreśla, że stanowi on punkt zwrotny nie tylko w stosunkach sowiecko - rumuńskich, lecz także w ogólnej europejskiej polityce pokojowej. Kaleryi wskazywał na Bessarabję, jako na jedyną sprawę, która stoi na przeszkodzie do zapanowania w Europie atmosfery pokojowej. Wprawdzie protokół nie usuwa pretensji Rosji do Bessarabji, lecz stwierdza, że między obu krajami panuje pokój i że kraje te zobowiązują się załatwiać spory na drodze pokojowej. W rzeczywistości przeto Rosja zrzeka się Besarabji, a o przyczynach tego kroku zapewne powie nam niedaleka przyszłość. Zapewne niedługo zjawi się w Bukareszcie sowiecka misja handlowa, jako zwiastunka rychłego nawiązania stosunków dyplomatycznych. Dziennik podkreśla, że rozwiązanie sprawy bessarabskiej właściwie zależy od unormowania w rolniczej Bessarabji stosunków gospodarczych. Gdy Rumunja zawrze traktaty handlowe z ościennemi państwami, Bessarabja nie będzie ofiarą „chimerycznego" przemysłu rumuńskiego. Dopóki przeto nie nastąpi uregulowanie ruchu z Rosją, Rumunja może na drodze kompensaty ułatwić wywóz szczególnie do Polski. Tylko od uregulowania kwestji gospodarczej zależy, czy sprawa bessarabska przestanie istnieć. Im prędzej Bessarabja znajdzie właściwe sobie miejsce w ogólnej gospodarce rumuńskiej, tem szybciej rząd sowiecki będzie mógł przejść od faktycznego do formalnego uznania Bessarabji za rumuńską.

Slovenska Politika 29.I w art. wst. zajmuje się dziejami stosunku Polski do Rosji Sowieckiej. i pisze m. in.: Bolszewicy przekonali się u wrót Warszawy, że łatwiej jest wypowiedzieć hasło o wywołaniu rewolucji bolszewickiej na całym świecie, niż je uskutecznić. Nadzieja propagandowej misji bolszewizmu ginie przed ich oczami i wiedzą już, że nie przewroty i agitacja, ale tylko dobrze ugruntowane traktaty mię-

dzynarodowe i sąsiad uczciwy mogą być najtrwalszą poręką postępu i siły poszczególnych narodów. To doświadczenie poddało bolszewickiej Rosji myśl ugruntowania sąsiedzkich stosunków z Polską na zasadzie paktu Kelloga. Przyszłość pokaże, czy dzieło zbliżenia Rosji i Polski odniesie rezultaty, jeżeli z rosyjskiej strony będzie ono uczciwie i lojalnie wykonywane, wtedy świat zobaczy w nim jeszcze jeden dowód kroczenia narodów po drodze pokoju, a my powitamy w nim ważny krok do wszechsłowiańskiego porozumienia.

The Christian Science Monitor 1.II, omawiając w art. wst. protokół moskiewski, piszę, że podpisanie całego szeregu paktów regjonalnych na wzór moskiewskiego miałoby duże znaczenie dla pokoju powszechnego. W ocenie tej autor abstrahuje od intencji politycznych Sowietów.

ZAGADNIENIA OGÓLNE.

SYTUACJA GOSPODARCZA NA LITWIE.

Lietuvos Aidas 23.II, nawiązując do wejścia w życie umowy handlowej litewsko-niemieckiej, podkreśla konieczność nawiązania stosunków handlowych z Niemcami, tembardziej, że Litwa, nie posiadając stosunków z Polską, ma tylko jedynie wyjście na Zachód, a mianowicie przez Niemcy. Dziennik omawia obszernie niemiecką politykę handlową, szczególnie podkreślając protekcjonalizm agrarny. Zawarta umowa z Niemcami oparta jest na kompromisie; daje ona Litwie maximum tego, co w obecnych warunkach można było od Niemiec uzyskać. Dziennik wyraża nadzieję, że zawarta umowa przyczyni się do większego jeszcze pogłębienia rozwiniętych już obecnie stosunków gospodarczych pomiędzy obu krajami. Dziennik zarzuca opozycji litewskiej nierzeczowość stosowanej przez nią krytyki umowy zawartej przez Litwę z Niemcami.

Lietuvos Žinios 23.II w art. wst. dowodzi, że opozycja litewska miała zupełną słuszność, podkreślając zgubność dla Litwy podpisanego z Niemcami traktatu. Na dowód, że Litwie faktycznie zagraża wcielenie do Niemiec, dziennik przytacza obszerny artykuł Brenneisena w „Königsberger Allg. Ztg.“ z dn. 12.II (por. „Przegląd“ Nr. 14. — Przyp. Red.), w którym autor, badając przyczyny ostrych wystąpień opozycji na Litwie przeciwko traktatowi litewsko-niemieckiemu, dochodzi do wniosku, że postanowienia traktatu rzeczywiście ułatwiają Niemcom ekonomiczne podporządkowanie sobie Litwy, a to wskutek ograniczenia w zawartym traktacie klauzuli bałtyckiej do Estonji i Łotwy, z wyłączeniem Polski i Z. S. R. R. „Niemcy — kończy dziennik — nie od dzisiaj marzą o przyłączeniu się Litwy do Niemiec. Tylko obecnie o tem przyłączeniu mówią zupełnie otwarcie, podobnie, jak to miało miejsce w r. 1918, kiedy został ogłoszony manifest Wilhelma II o uznaniu niepodległości Litwy, opartej na zasadzie czterech konwencyj. Czyżby historja miała się powtórzyć?“

Lietuvos Aidas 22.II w art. wst. omawia nienormalną drożyznę kredytu na Litwie. Kredyt przeciętnie wynosi 18% rocznie. Podobny stan rzeczy dziennik uważa za nienormalny, tembardziej, że znaczna część banków prywatnych korzysta z kredytu Banku Litewskiego, a przeto właściwie jest tylko pośrednikiem w przeprowadzanych tranzakcjach. Dziennik nawołuje rząd do powzięcia odpowiednich środków, celem obniżenia stopy procentowej.

SPRAWA ODSZKODOWAŃ I DŁUGÓW.

The Morning Post 21.II, donosi z Paryża, że kryzys w komitecie ekspertów trwa w dalszym ciągu. Głównym przedmiotem obrad komitetu jest zdolność przekazowa Niemiec (Transferable capacity). Z chwilą, gdy problemat ten zostanie załatwiony, kwestja rat rocznych nie będzie przedstawiała już tak wielkich trudności. Zdolność Niemiec przekazywania pieniędzy do innych państw — będzie wskaźnikiem dla maximum żądań aljantów. Jeśli porozumienie w tej sprawie nie zostanie osiągnięte, to żadne porozumienie nie będzie możliwe.

La Tribuna 21.II, w art. wst. nawiązując do sprawozdania rzeczoznawców niemieckich o trudnem położeniu gospodarczem Niemiec, twierdzi, że najtrudniejsze położenie ze wszystkich mocarstw tak zwycięskich, jak zwyciężonych mają Włochy, posiadające zobowiązania wobec innych państw, a nie wzbogacone ani podczas wojny, ani po wojnie.

STANY ZJEDN. A. P. A KONTYNENT.

ZBROJENIA I SPRAWA ROZBROJENIA.

The Morning Post 21.II, Koresp. dyplom. pisze, iż nota Kellogg'a w sprawie przystąpienia Stanów Zjedn. do Trybunału Międzynarodowego została poważnie wzięta pod uwagę. W kołach brytyjskich wyrażają duże zadowolenie z inicjatywy Kellogg'a.

The Morning Post 20.II donosi z Waszyngtonu iż w kołach nieoficjalnych panuje przekonanie, że prawnicy genewscy znajdą jakąś formułę, która pogodzi statut trybunału z zastrzeżeniami Ameryki.

The Daily Telegraph 21.II. Koresp. dyplom. pisze, iż nota Kellogg'a daje wyraz życzeniu znalezienia jakiejś formuły, którąby usunęła objekcje, stawiane przez piąte zastrzeżenie („5th Reservation). Koresp. przypuszcza, że większość państw, należących do Ligi, będzie czyniła usiłowania w kierunku znalezienia takiej formuły. Zdaniem korespondenta, Liga powinna uczynić pierwszy krok w kierunku rozstrzygnięcia, czy potrzebna jest jednomyślność, czy też zwykła większość w Radzie Ligi dla zwrócenia się do Trybunału Międzynarodowego, celem zasięgnięcia opinji. Sprawa ta była podnoszona kilkakrotnie bez żadnego rezultatu i należy przypuszczać, iż ostatnia nota amerykańska przyśpieszy dyskusję nad tą sprawą.

The Manchester Guardien 21.II. Koresp. z New Yorku pisze, iż w Waszyngtonie wyrażane jest zdzi-

wienie z powodu tego, że tak ważna sprawa, jak wejście Stanów Zjedn. do Trybunału Międzynarowego, została podjęta na dwa tygodnie przed ustąpieniem obecnego rządu. Jeśli nawet zasięgnięto opinji prezydenta - elekta Hoover'a, to mimo to zwyczajowa etykieta prezydencjonalna wymagała, aby tak ważna sprawa została odłożona do chwili objęcia rządów przez nowego prezydenta.

The Chicago Daily Tribune 23.II (Paryż). Koresp. z Waszyngtonu pisze, iż rozpoczęcie rokowań w sprawie wejścia Stanów Zjedn. do Trybunału Międzynarodowego zostało zainicjowane przez Elilm Root, który udaje się obecnie do Genewy na konferencję z komisją Ligi Narodów.

The New York Herald 23.II (Paryż) w koresp. z Londynu streszcza przemówienie Chamberlain'a, w którem ten stwierdza, że problemat rozbrojenia na morzu pomiędzy Anglją a Ameryką nie jest nie do rozwiązania.

Mowa Chamberlain'a uważana jest w niektórych kołach jako apel do popierania w wyborach rządzącej obecnie partji.

The New York Herald 23.II. (Paryż) donosi z Waszyngtonu, że prezydent Coolidge w swej ostatniej mowie oficjalnej, wygłoszonej w George Washington Universyty, omawiając stosunek Stanów Zjedn. do państw europejskich, powiedział, że Stany Zjedn. z żadnem z tych państw, z wyjątkiem Rosji Sowieckiej, nie mają kwestyj spornych.

Mówiąc o sytuacji militarnej prezydent stwierdził, że Ameryka utrzymuje armję na poziomie obrony narodowej i idzie po linji ograniczenia zbrojeń.

Prezydent apelował do narodu amerykańskiego, by pomógł państwom europejskim w rozwiązaniu problematu reparacyjnego. Odosobniona pozycja Stanów stwarza pomyślne warunki po temu.

Viitorul 21.II wyraża uznanie dla propozycji rozbrojeniowej senatora Cappera, nazywając ją dalszym krokiem na drodze pokojowej, i stwierdza, że Rumunja jedna z pierwszych przystąpiłaby do tego dzieła utrwalającego pokój.

Il Giornale d'Italia 22.II twierdzi, że mocarstwa morskie przesadzaają w zbrojeniach, gdyż dążą do potęgi morskiej, większej niż im jest potrzebna. Do obrony bowiem potrzeba przedewszystkiem tyle floty, ile wymaga obrona metropolji, gdyż ewentualna wojna rozegra się między metropoljami samemi, a rozstrzygnięcie między innemi będzie rozstrzygało także o kolonjach. Dlatego naisilniejsza flota byłaby potrzebna Włochom, mającym linję wybrzeża dłuższą niż inne państwa, a jeśli wyraziły zgodę na ograniczenie swej floty do ilości równej z innemi mocarstwami, to świadczy o szczerem dążeniu Włoch do utrwalenia pokoju.

Berlingske Tidende 19.II twierdzi, że przeciwieństwo między stanowiskiem Anglji i Stanów Zjednoczonych wzrasta, pomimo powtarzanej zasady wolności mórz. Zwłaszcza trudne staje się położenie Anglji, której wyspy mogą być łatwo blokowane zapomocą floty morskiej i powietrznej. W każdym razie zasada wolności mórz jest dziś pod znakiem zapytania.

SYTUACJA POLITYCZNA W STANACH ZJEDN. A. P.

The Chicago Daily Tribune 21.II (wyd. parys.) donosi z Waszyngtonu, że prezydent-elekt Hoover zwoła nadzwyczajną sesję Kongresu między 8 a 15 kwietnia. Dokładna data sesji, będzie ustalona przez członków Kongresu ze stronnictwa republikańskiego.

The Chicago Daily Tribune 19.II. donosi z Waszyngtonu, że prezydent-elekt Hoover zamierza wprowadzić cały szereg inowacyj po objęciu rządów. Jedną z takich inowacyj będzie nominacja dwóch, a nawet trzech sekretarzy stanu, których funkcje będą ściśle rozgraniczone. Reorganizacja rządu, zamierzona przez Hoover'a, ma na celu zaoszczędzenie prezydentowi St. Zjedn. pracy drobiazgowej, pod którą załamali się Wilson i Harding.

Memel. Allg. Ztg. 18.II powołując się na wychodzącą w Ameryce gazetę litewską „Vienybe", donosi, że prywatnym sekretarzem prezydenta Hoovera jest Litwin — Pranas Kiszis. Według „Vienybe" Pranas Kiszys pozostanie na tem stanowisku również po wprowadzeniu się Hoovera do „Białego Domu"" w Waszyngtonie.

NOTATKI I INFORMACJE.

RÓŻNE.

Dzień Kowieński 17—19.II zamieszcza d. c. i zak. krytyki książki René Martel'a „La Pologne et Nous" (por. „Przegląd" Nr. Nr. 39 i 41).

Dzień Kowieński 22.II omawia zamieszczony ostatnio, „Lietuvos Aidas" (por. „Przegląd" Nr. 44.— Przyp. Red.), artykuł René Martela, w którym autor francuski zarzuca Polsce odgrywanie roli prowokatora w stosunkach niemiecko - francuskich. Dziennik zaznacza, że redakcja „Liet. Aidas" nie ma powodów do zadowolenia z nowego współpracownika, który w swych artykułach nie przynosi nic, prócz szkalowania Polski; to samo — wg. dziennika — potrafili na łamach „Lietuvos Aidas'a" i współpracownicy — Litwini. Urzędówce litewskiej — zdaniem „Dnia Kowieńskiego" chodziło o zamanifestowanie bardzo ścisłej łączności między prasą litewską a francuską, która zasadniczo zawsze była przychylna względem Polski („z wyjątkiem bolszewickiej L'Humanité i paru pism mniejszych, zatrudniających pp. Martelów"). „Ani jawni internacjonaliści z pod czerwonego sztandaru, ani kosmopolici z gatunku „ubi bene, ibi patria" nie reprezentują prasy francuskiej i nie zwiodą nikogo, nawet przemawiając w imieniu Francji. O ile urzędówkę litewską nie stać na bardziej kulturalne siły własne czy zagraniczne, niech pamięta, że wszystko krajowe, ma tę przynajmniej zupełnie pewną zaletę, że taniej kosztuje".

The Manchester Guardian 21.II. W art wst. krytykuje stanowisko prawicy i komunistów niemieckich, którzy dążą do zmiany prawa azylu w tym sensie, by Trockij nie mógł być wpuszczony do Niemiec. Nieprzyjęcie Trockiego — pisze autor — byłoby aktem bardziej bojaźliwości, braku wspaniałomyślności oraz małostkowości.

The Daily Telegraph 22.II, koresp. dyplom. pisze, że w kołach dyplomatycznych i politycznych komentowana jest żywo debata, jaka toczy się obecnie w parlamencie kanadyjskim nad ratyfikacją paktu Kellogg'a. Politycy kanadyjscy podkreślają, iż od czasu ostatniej konferencji imperjalnej sprawa koordynacji polityki zagranicznej pomiędzy poszczególnemi Dominjami a Imperjum nie posunęła się naprzód. Premjer kanadyjski podkreślił, że rząd londyński nie zasięgnął bynajmniej opinji rządu kanadyjskiego w sprawie anglo-francuskiego kompromisu morskiego.

Berliner Tageblatt 21.II pisze z powodu artykułu Seldta w „Tag", że przywódcy Stahlhelmu, wprowadzeni w zakłopotanie ostatniemi wypadkami, chcą sobie dodać odwagi przez mocne słowa. W ten sposób Stahlhelm dąży do wykręcenia się od odpowiedzi na skierowane doń pytania. Te pytania zaś są następujące: czy dalej podtrzymuje hasło nienawiści przeciwko obecnemu państwu i czy nadal jest przekonany, że urzędnicy i oficerowie, służący republice, uważają się równocześnie za związanych przysięgą wierności dla byłego monarchy i poprzedniej monarchji?

Corriere della Sera 20.II, donosi na podstawie wiadomości z Watykanu, że mianowanie nuncjusza przy rządzie włoskim a ambasadora włoskiego przy Watykanie nastąpi dopiero po obustronnej ratyfikacji konkordatu. Wzajemne wizyty odbędą się nie wcześniej, niż w kwietniu i to nie zupełnie oficjalne, gdyż do tego potrzeba pewnych inwestycyj (na świtę papieską, powóz i t. d.).

Dreptatea 10.II uważa za wskazane wyjaśnić, jakie były cele konferencji gospodarczej Małej Ententy, otwartej 11 lutego 1929; przypomina, że istnieje cały szereg międzynarodowych zagadnień gospodarczych, które po wojnie utrudniają współżycie narodów, a w celu ich usunięcia, urządzono konferencję międzynarodową w Genewie, która jednak nie dała oczekiwanych wyników. Konferencja Małej Ententy miała podobne zagadnienia, ale w odniesieniu tylko do trzech państw Małej Ententy; chodziło mianowicie o zniesienie ceł odwetowych, zakazu wywozu i przywozu, zbytniego protekcjonizmu, o zawarcie układów handlowych i wolny obrót towarów .

Lietuvos Aidas 20.II, omawia zanik życia społecznego u Litwinów amerykańskich. Akcja polityczna u Litwinów amerykańskich zmalała do minimum. Czasami tylko kwestja wileńska wywołuje żywsze zainteresowanie. Ruch wydawniczy ustał zupełnie; oprócz wydawnictw komunistycznych prawie się nic nie ukazuje w jęz. litewskim. Za lat 20 — 30 tylko jednostki zachowają swą narodowość. Pod względem materjalnym w życiu Litwina amerykańskiego po wojnie również zaszła zmiana na gorsze, a to z powodu zmniejszenia się zarobków.

Rytas 15.II zamieszcza art. docenta uniwersytetu kowieńskiego K. Paksztasa, w którym ten przeprowadza porównanie uniwersytetu kowieńskiego z uniwersytetami w Rydze i w Królewcu; porównanie wypada b. niekorzystnie dla uniwersytetu litewsk. Autor podkreśla szczupłość funduszów, udzielanych przez rząd litewski na urządzanie laboratorjów i bibljotek, skutkiem czego młodzież, kończąca uniwersytet kowieński, nie posiada dostatecznego przygotowania.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

Le Temps 19.II La grande coalition en Allemagne (art. wst.); André Duboscq. — Nankin et les pos[illegible] res de la Chine.

L'Echo de Paris 20.II. Genéral de Castelnau: Le pacte de Latran et les catholiques.

*

Vorwärts 14.II Heimann. Das Reich als Bankier.

Kölnische Ztg. 15.II Frankreich u Elsass-Lothringen.

Berliner Tgbl. 15.II Regierungsbeginn in Argentinien. (kor. z Buenos Aires).

Germania 15.II Probleme um Trotzki (kor. z Konstantynopola).

Germania 16.II Verwaltungsreform in Preussen.

Berliner Tgbl. 17.II Deutschlands Arbeitslosigkeit.

Kölnische Ztg. 17.II Die Lateran — Verträge ein Ausgleich in geschichtlichen Ringen. (kor. z Rzymu).

Deutsche Allgem. Ztg. 17.II Delbrück, Poincaré u. die Kriegsschuldfrage.

Berliner Tageblatt 18.II Paul Steinborn. Die Aufgabe des Reichskanzlers. 19.II G. Stein. Einigung oder Vertagung? (rokowania o odszkodowania).

Germania, 19.II. Deutsch-französische Wirtschaftsbeziehungen. — 20.II. Paris und die Sachwerständingen.

Germania 19.II. Der Friede von Rom.

Vorwärts 19.II Trotzki will nach Deutschland (art. wst.).

Der Tag. 19.II Rumänische Wandlungen. (o stosunkach wewnętrznych Rumunji).

Berliner Tageblatt, 19.II Dr. E. Feder. Beamte im Stahlhelm. — 20.II. Komm. J. M. Kenworthy. Betrachtungen eines Engländers. Die Reparationen.

Berliner Tageblatt 20.II Paul Bloch. Verhandlunge über Räumung?

Vossische Ztg. 20.II. Flammenzeichen über Indien. Die Kämpfe in Bombay.

Berl. Börsen-Courier, 20.II. Frankreich und Elsass.

Deutsche Allg. Ztg. 20.II. Norden und Süden. (podróż po Prusach Wschodnich).

Germania 21.II Die Problematik der Verwaltungsreform.

Berliner Tageblatt 21.II. Dr. A. Frankenfeld. Phosgen-Nachspiel. — 22.II. Dr. L. Haas. Vertrauenskrisis? — 23.II. B. Dernburg. Die Pariser Verhandlungen.

Germania 23.II. Der desavonierte Botschafter. (Howard).

Der Tag 23.II. Hochspannung in Oesterreich.

Berl. Börsen-Courier 24.II. J. Bondy. Das Mass ist voll. (przesilenie rządowe).

Zakł. Gr. Prac. Dr., S. z o. o., Nowy Świat 54, tel. 15-56 i 242-40.

Drukowane na prawach rękopisu.